

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

FACULTATEA DE LITERE

ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE

GRAIUL DE PE VALEA BÂRGĂULUI, JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD.

ASPECTE DIALECTALE ȘI SOCIOLINGVISTICE

Rezumatul tezei de doctorat

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Alexandru Gafton

Doctorandă:

Rus N. Maria Cornelia

IAȘI, 2025

CUPRINS

ARGUMENT	7
CAPITOLUL I. INFORMAȚII GENERALE DESPRE ZONA BÂRGĂULUI, JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD	10
I.1. CADRUL GEOGRAFIC.....	10
I.2. ORIGINEA NUMELUI.....	10
I.3. RELIEF, CLIMĂ, REȚEA HIDROGRAFICĂ.....	10
I.4. ATESTARE DOCUMENTARĂ.....	11
I.5. REPERE DEMOGRAFICE.....	12
I.6. OCUPAȚII ȘI MEȘTEȘUGURI TRADIȚIONALE.....	13
II. ÎNSEMNĂRI ETNOGRAFICE.....	17
II.1. Tradiții și obiceiuri.....	17
II.2. Portul popular.....	28
CAPITOLUL AL II-LEA. ASPECTE METODOLOGICE ALE CERCETĂRII DIALECTALE	30
I. ANCHETA DIALECTALĂ.....	30
I.1. Clasic și modern în ancheta dialectală.....	31
I.1.1. Viziunea clasică în ancheta dialectală.....	31
I.1.2. Ancheta dialectală. Perspective moderne și tendințe de viitor.....	33
II. METODELE FOLOSITE PENTRU CULEGEREA MATERIALULUI DIALECTAL.....	36
II.1. Ancheta dialectală organizată.....	37
II.2. Ancheta cu ajutorul corespondenților.....	38
II.3. Ancheta directă sau la fața locului.....	39
III. ANCHETATORUL.....	40
IV. SUBIECTUL VORBITOR.....	42
IV.1. Lista informatorilor.....	46
VI. REȚEAUA DE PUNCTE.....	83
VII. MODALITĂȚI DE PREZENTARE A FAPTELOR LINGVISTICE CULESE ÎNTR-O CERCETARE DIALECTALĂ.....	87
CAPITOLUL AL III-LEA. DESCRIEREA FENOMENELOR LINGVISTICE ALE GRAIULUI DIN ZONA VĂII BÂRGĂULUI, JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD	91
I. FONETICA.....	92

I.1. ACCENTUL.....	92
I.2. VOCALISMUL.....	93
I.2.1 Închiderea timbrului unor vocale.....	93
I.2.1.1. <i>e neacc.</i> > <i>i (î)</i>	93
I.2.1.2. <i>e</i> > <i>é</i>	95
I.2.1.3. <i>á</i> > <i>ă</i>	97
I.2.1.4. <i>i</i> > <i>î</i>	98
I.2.1.5. <i>o</i> (<i>u</i>) > <i>ó</i>	99
I.2.1.6. <i>á</i> > <i>é</i>	102
I.2.2. Deschiderea timbrului unor vocale.....	102
I.2.2.1. <i>ă protonic</i> > <i>a</i>	102
I.2.2.2. <i>e</i> > <i>a</i>	102
I.2.2.3. <i>i</i> > <i>é</i>	103
I.2.2.4. <i>é</i> + <i>e</i> > <i>e</i>	103
I.2.3. Schimbări de localizare.....	105
I.2.3.1. <i>e, i</i> > <i>ă, î</i>	105
I.2.3.2. <i>o</i> > <i>ó</i> > <i>ă</i>	107
I.2.3.3. <i>Conservarea lui u inițial</i>	107
I.2.4. Timbre vocalice finale.....	109
I.2.4.1. <i>u</i> scurt, aphonizat, asilabic.....	109
I.2.4.2. <i>i</i> scurt, aphonizat, asilabic.....	110
I.2.5. Diftongări.....	112
I.2.5.1. <i>i</i> > <i>î</i>	112
I.3. CONSONANTISMUL.....	114
I.3.1. Fonetisme arhaice.....	114
I.3.1.1. <i>Fonetismul arhaic g</i>	114
I.3.2. Africatele prepalatale <i>č, ġ</i>	115
I.3.3. Palatalizarea dentalelor <i>t, d, n</i> și parțial <i>l, r</i>	127
I.3.4. Palatalizarea labialelor.....	139
I.3.4.1. Palatalizarea bilabialelor <i>p, b, m</i>	140
I.3.4.2. Palatalizarea labiodentalelor <i>f v</i>	154
I.3.5. Consoane rostite dur.....	161
I.4. MODIFICĂRI FONETICE.....	167
I.4.1 Asimilația.....	167

I.4.2. Disimilația.....	170
I.4.3. Afereza.....	172
I.4.4. Sincopa.....	172
I.4.5. Apocopa.....	173
I.4.6. Haplologia.....	173
I.4.7. Proteza.....	175
I.4.8. Epiteza.....	176
I.4.9. Epenteza.....	177
I.4.10. Metateza.....	178
I.4.11. Hipercorectitudinea.....	179
II. LEXICUL.....	180
II.1. Arhaisme locale.....	180
II.2. Individualizarea lexicului din zona Văii Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud.....	181
II.3. Influențe aloglote.....	186
II.3.1. Influența maghiară.....	186
III.3.2. Influența germană.....	187
CAPITOLUL AL IV-LEA. DESCRIEREA ASPECTELOR SOCIOLINGVISTICE ALE GRAIULUI DIN ZONA VĂII BÂRGĂULUI, JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD.....	190
I. CONTRASTUL LIMBĂ VORBITĂ – LIMBĂ SCRISĂ.....	190
I.1. Variantele pronunțării literare.....	191
I.2. Modificări lingvistice.....	192
II. ASPECTE METODOLOGICE PRIVIND ANCHETA DIALECTALĂ ȘI ANCHETA SOCIOLINGVISTICĂ ÎN ZONA BÂRGĂULUI, JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD.....	195
II.1. Sociolingvistica – aspecte teoretice.....	200
II.2. Ancheta dialectală și ancheta sociolingvistică – diferențe și asemănări.....	201
III. VARIAȚII.....	202
III. 1. Variația diatopică.....	203
III.2. Variația diastratică.....	217
III.3. Variația diagenetională.....	224
III.4. Variația diafazică.....	233
CONCLUZII.....	239
CORPUS DIALECTAL.....	245
1. CONVERSAȚII TEMATICE.....	245
2. CHESTIONARUL.....	299
BIBLIOGRAFIE.....	925

ABORDĂRI, IPOTEZE, OBIECTIVE

În lucrarea de față, *Graiul de pe Valea Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud. Aspecte Dialectale și Sociolingvistice* este supusă spre cercetare zona Văii Bârgăului, din județul Bistrița-Năsăud. Zona Bârgăului este compusă din 5 comune și 12 sate, dinspre orașul Bistrița spre Bucovina prima comună este Livezile, care este compusă din satele Dorolea și Cușma; comuna Josenii Bârgăului, care este compusă din satele Mijlocenii Bârgăului, Strâmba, Rusu Bârgăului; comuna Prundu Bârgăului cu satul Susenii Bârgăului; comuna Bistrița-Bârgăului cu satul Colibița și comuna Tiha Bârgăului, care este compusă din satele Tureac, Mureșenii Bârgăului, Piatra Fântânele, Ciosa și Iliuța Bozghii.

Din punct de vedere lingvistic, această zonă este una de tranziție, în care coexistă fenomene specifice ardelenesti și moldovenești, cu trăsături arhaice bine conturate și cu numeroase influențe la nivelul limbii, fapt ce o încadrează în graiul ardelenesc de nord-est. Arealul cercetat a reprezentat și în trecut un interes special, acordat de către specialiștii G. Ivănescu, D. Șandru, G. Istrate, A. Turculeț, V. Țâra constituind obiectivul unor numeroase păreri contradictorii asupra stabilirii statutului acestui grai de tip ardelenesc, fapt ce a stârnit o motivație deosebită în alegerea studierii acestei zone, deoarece încercăm să oferim o perspectivă actuală.

Această lucrare reprezintă o continuare, o extindere a altor lucrări științifice din domeniul dialectologiei și sociolingvisticii, întrucât o parte dintre localitățile de pe Valea Bârgăului au fost evaluate în diferite atlase lingvistice. Astfel, în *Atlasul Lingvistic Român pe regiuni, Transilvania- NALR* apar ca puncte de anchetă localitățile: Mureșenii Bârgăului, Tiha Bârgăului și Rusu Bârgăului. Comuna Prundu Bârgăului apare ca punct de anchetă în *Atlasul Lingvistic Român II*, partea a II-a, vol. I de Emil Petrovici, 1940 și în *Atlasul Lingvistic Român, serie nouă* de Emil Petrovici 1956-1966. Localitatea Mureșenii Bârgăului apare ca punct de anchetă în *Atlasul Lingvistic Român I, partea I, vol. I* de Sever Pop, 1938 și în *Atlasul Lingvistic Român I, partea I, vol. II*, 1942 de Sever Pop.

Scopul cercetării este elaborarea unui studiu cu caracter monografic prin realizarea unei descrieri complete din punct de vedere fonetic, lexical și sociolingvistic a graiului ardelenesc de nord-est de pe Valea Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud, având în vedere analizarea datelor și a dinamicii fenomenelor lingvistice. Studiul acestei zone își propune să prezinte o perspectivă

nouă, având în vedere că unele dintre localitățile amintite au fost studiate în trecut în *Atlasul Lingvistic Român pe regiuni, Transilvania- NALR*, ceea ce ne permite să facem o comparație între elementele identificate de către cercetători cu datele identificate în prezent, în cazul celor 4 localități care reprezintă puncte comune de anchetă, la care adăugăm particularitățile lingvistice identificate în cadrul celor 13 localități care nu au reprezentat obiectul unor cercetări științifice până în momentul actual.

Un alt factor care a stat la baza cercetării este reprezentat de gradul de impunere al normei limbii literare asupra graiului studiat, observând cât de puternic este factorul instructiv-educativ din cadrul școlii, comparativ cu informațiile primite prin intermediul mass-mediei și a rețelelor sociale, dar și a influenței celorlalte graiuri asupra celui supus studiului. Obiectul lucrării reprezintă studiul variației lingvistice, care poate fi abordat din mai multe perspective și care are în vedere o serie de premise: contextului comunicării, cadrul geografic și statutul subiectului etc. Din dorința de a oferi un tablou lingvistic complet al graiului din zona Văii Bârgăului, analiza faptelor de limbă este îndreptată atât spre o perspectivă sincronică, cât și una diacronică, dar și spre surprinderea caracteristicilor sociolingvistice care ne ajută să observăm dinamica limbii prin prisma acestui material lingvistic, rigid, pe care l-am cules prin viu grai, în cadrul desfășurării anchetelor directe.

Prezentarea obiectivelor lucrării mai surprinde: descrierea fidelă a graiului din zona Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud, prin evidențierea aspectelor dialectale și sociolingvistice ce stau la baza conturării unui tablou al graiului ardelenesc de nord-est, oferind acestuia un statut independent față de celelalte subdialecte; stabilirea raportului dintre inovație-conservatorism, observând cât de puternică este impunerea normei literare, în fața variației, relevând capacitatea subiecților vorbitori de a se adapta contextului de comunicare; analizarea faptelor lingvistice atât din perspectiva sincronică, cât și din perspectiva diacronică; analizarea variabilității limbii prin cercetarea minuțioasă a materialului lingvistic cules în cadrul anchetelor pe teren la nivel fonetic, lexical și sociolingvistic, fapte lingvistice ce prezintă pe de o parte continua schimbare a limbii, iar pe de altă parte apartenența graiului din zona Bârgăului, la graiul ardelenesc de nord-est.

STRUCTURA LUCRĂRII

Lucrarea, privită ca instrument de lucru, este structurată în două părți și cuprinde patru capitole, precedate de o parte introductivă, la care se adaugă concluzii, bibliografia și materialul dialectal care conține răspunsurile din cadrul chestionarului aplicat și conversațiile libere și tematice. Prima parte o putem numi partea teoretică, sistematizată în două capitole: primul capitol incluzând informațiile generale despre zona anchetată (cadrul geografic, relief, climă, repere demografice, ocupații) și meșteșuguri tradiționale, informații legate de însemnările etnografice care surprind tradițiile și obiceiurile locale, iar celălalt capitol prezintă aspectele metodologice ale cercetării, fiind evidențiate atât aspectele teoretice ale metodelor folosite pentru culegerea materialului dialectal, cât și cele practice care pun în evidență situații concrete, de pe teren, care vizează anchetatorul, selecția subiecților vorbitori, rețeaua de puncte. A doua parte va fi dedicată prezentării exhaustive a tuturor elementelor utilizate și analizate în desfășurarea demersului științific, fiind prezentate în două capitole. Această parte reprezintă esența lucrării, partea practică, întrucât prezintă caracterul monografic al lucrării, prin descrierea celor mai importante fenomene lingvistice ale graiului din zona Văii Bârgăului: aspecte fonetice (accent, vocalism, consonantism, modificări fonetice), aspecte lexicale și aspecte sociolingvistice (variația diatopică, diastratică, diagenerațională, diafazică) cu scopul de a oferi informații concrete, necesare înțelegerii evoluției limbii, la baza cărora a stat corpusul de texte sistematizat și transcris fonetic, în urma răspunsurilor primite în cadrul chestionarului și a conversațiilor libere și tematice.

Primul capitol al lucrării, *Informații generale despre zona Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud*, cuprinde două părți esențiale. Prima parte evidențiază câteva informații despre coordonatele istorico-geografice, fiind inserate aspecte referitoare la așezarea geografică a zonei, relief, climă, rețeaua hidrografică; atestare documentară, originea numelui; ocupații și meșteșuguri, iar partea a doua are în vedere prezentarea unor însemnări etnografice ce surprind obiceiurile și tradițiile locale, dar și câteva însemnări legate de portul popular specific zonei Bârgăului.

Situată în estul municipiului Bistrița, aria pe care o studiem, cunoscută sub numele de Valea Bârgăului, se întinde de-a lungul râului Bistrița Ardeleană, pe drumul național 17 A, care face legătura, peste Pasul Bârgăului, numit și Tihuța, între Transilvania și Moldova. Valea

Bârgăului cuprinde 17 localități legate între ele pe o distanță mai mare de 20 km. Zona Bârgăului a fost supusă de-a lungul timpului unor numeroase încercări, întrucât acest teritoriu a fost stăpânit o perioadă însemnată de Imperiul Austro-Ungar, iar aceste încercări se reflectă asupra graiului localnicilor, utilizând chiar și în actualitate numeroși termeni cu etimologie maghiară sau etimologie germană, fapt ce demonstrează că aceste influențe au fost puternice chiar și la nivelul limbii. Ocupația de bază a locuitorilor de pe Valea Bargaului a fost din cele mai vechi timpuri agricultura și creșterea animalelor, paralel s-au dezvoltat meșteșugurile casnice, majoritatea practicate de femei. Femeile aveau un rol deosebit, știau să coase și să țese haine populare, asigurând îmbrăcămintea întregii familii. În unele localități de pe Valea Bârgăului, care erau mai dezvoltate din punct de vedere economic s-au deschis anumite fabrici care aveau ca domeniu de activitate prelucrarea lemnului, prelucrarea hârtiei și a cartonului, în cadrul cărora localnicii se puteau angaja, asigurându-și un venit stabil. Însemnările etnografice prezintă secvențe ale vieții bârgăuanilor, o imagine asupra felului în care pătrund în sufletul omului de rând conturând propriile credințe, obiceiuri sau superstiții.

Capitolul al doilea, *Aspecte metodologice ale cercetării*, sunt reliefate aspecte generale, teoretice cu privire la alcătuirea unei anchete dialectale; mijloacele și metodele pe care trebuie să le folosim pentru a culege materialul lingvistic care ne ajută la realizarea unei anchete dialectale eficiente; informații cu privire la anchetator și la subiectul vorbitor, la elementele constitutive și modul de realizare corect a unui chestionar; modalitățile de prezentare a faptelor lingvistice culese într-o anchetă dialectală, metode de interpretare a faptelor dialectale și ce semnifică rețeaua de puncte sau punctele de anchetă. Pe parcursul studiului se are în vedere direcția în care se îndreaptă faptele lingvistice regăsite în graiul localnicilor din zona Văii Bârgăului, datele analizându-se la nivel dialectal, dar și la nivel sociolingvistic prin analizarea subiectivă a particularităților verbale ale unui subiect vorbitor, urmărindu-se dinamica limbii prin intermediul materialului prelevat.

Fundamentul lucrării îl constituie materialul prelevat, prin viu grai, în urma desfășurării anchetelor dialectale directe, pe teren, efectuate în cele 17 localități din zona Văii Bârgăului, într-o perioadă amplă de timp, începând cu anul 2020 și care reprezintă punctul de plecare în interpretarea corectă a rezultatelor obținute, urmărind atât uzul lingvistic, cât și impunerea normei limbii literare.

În acțiunea de culegere a materialului lingvistic dialectal am apelat și am interviat apoximativ zece subiecți vorbitori din fiecare localitate, respectiv câte cinci persoane de sex feminin și cinci persoane de sex masculin, propunându-mi un echilibru pentru a compara diferite variabile sociolingvistice: vârstă, statut social, sex etc. Subiecții vorbitori prezintă grade diferite de cultură și de educație.

În ancheta dialectală desfășurată pe Valea Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud am folosit un chestionar compus din 185 de întrebări, dintre care 155 de întrebări surprind chestiuni lingvistice, care marchează compartimentele limbii. Întrebările acestui chestionar sunt dispuse astfel: 17 întrebări vizează date asupra informatorilor, care conturează fișa subiectului vorbitor: nume, vârstă, studii, ocupație, călătorii etc., 14 întrebări surprind date asupra localității și a regiunii anchetate precum nume de munți, dealuri, văi, ape, râuri din împrejurimile localității anchetate, componența satelor, nume frecvente în satul anchetat etc., informații care prezintă realitatea actuală a zonei, 129 de întrebări culese din *Atlasul Lingvistic Român pe regiuni, Transilvania- NALR* și 25 de întrebări formulate de către mine pentru răspunsurile de pe hărțile *Atlasului Lingvistic Român, serie nouă* de Emil Petrovici 1956-1966, cu punct de anchetă comuna Prundu Bârgăului. În acest sens, compararea rezultatelor din atlasele lingvistice cu rezultatele obținute la începutul secolului XXI, în urma desfășurării anchetei dialectale în zona Bârgăului permit prezentarea aspectelor limbii în plan diacronic. Structura chestionarului aplicat în zona Bârgăului păstrează ordinea întrebărilor din *NALR*. Optând să aleg întrebările începând cu vol. I al atlasului, întrucât această ordine prezenta o dinamică aparte și deși acest chestionar este reprezentat de un număr relativ mare de întrebări, creează subiecților vorbitori impresia unui joc, a unei ghicitori. Avându-se în vedere cercetarea întregului sistem al graiului din zona joncțiunii Munților Bârgăului cu Munții Călimani, întrebările alese prezintă problematici de ordin fonetic, morfologic și lexical. Pe parcursul desfășurării procesului de interviu a subiecților vorbitori, în cadrul chestionarului, am folosit și alte procedee precum: întrebări directe (care urmăresc precizarea sensurilor unor cuvinte – cum ar fi o arie de răspândire a unor cuvinte învechite), gesturi (pentru cuvinte ca *a fluiera*, *a sforăi*, *mă pieptăn*) și indicații directe (pentru anumite obiecte - *farfurie*, *cană* etc., părți ale corpului - *geană*, *sprânceană*, *picior*, *mână*, *deget*, *unghie* etc.).

În elaborarea corpusului de texte dialectale am utilizat etnotexte prin care subiectul vorbitor a dezvoltat un anumit subiect impus de către mine referitor la obiceiurile de nuntă, botez, înmormântare, rețete culinare, activități specifice comunității rurale, dar și sociotexte care acoperă sfera textelor configurate din amintiri ale subiecților anchetați (*Unde ați făcut armata?, Îmi puteți oferi câteva date asupra istoricului localității?*) care au o anumită valoare documentară, dar aceste texte dialectale de tip narațiune au și rolul de a spori încrederea și pentru a crea o atmosferă prietenoasă între subiectul vorbitor și anchetator.

În zona Văii Bârgăului am ales ca rețeaua de puncte să fie mai deasă și anchetele să se desfășoare în linie dreaptă datorită varietății dialectale. Pentru studierea arhaismelor graiului din zona Bârgăului au fost preferate satele izolate Ciosa și Iliuța.

Pe parcursul desfășurării anchetelor dialectale au apărut o serie de impedimente precum: timiditatea și dorința de a nu greși, reticența, oboseala localnicilor etc., situații pe care anchetatorul a știut să le depășească printr-o constantă adaptare a situației, dar și prin perfecționarea metodei de lucru, prelevând astfel, mostre autentice de grai din zona Văii Bârgăului. Aceste materiale dialectale culese de pe teren au fost transcrise fonetic după sistemul cu semne diacritice utilizat de *Atlasul Lingvistic Român*, asigurând acuratețea transcrierii fonetice, dar s-a folosit și metoda impresionată indirectă prin care anchetatorul a notat expresia fonică a subiectului vorbitor. Transcrierea fonetică nu admite modificări sau interpretări din partea anchetatorului, ci prezintă conformarea la vorbirea reală, exactă.

Capitolul al III-lea, *Descrierea fenomenelor lingvistice ale graiului din zona Văii Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud*, reprezintă esența lucrării întrucât prin cele două subcapitole sunt relevate aspectele fonetice și aspectele lexicale în urma interpretării materialului dialectal prelevat. Astfel, în primul subcapitol cuprinde particularitățile fonetice înregistrate urmărind raportul inovație-conservatorism observând tendința spre nou a graiului, influența normei literare și caracterul conservator al graiului, care este mult mai impunător datorită contactului inegal cu limba literară, a ocupațiilor încă tradiționale ale localnicilor, a nivelului de școlarizare, a influenței televiziunii și a rețelelor sociale etc. Amintim o serie de fenomene fonetice semnificative pe care le-am remarcat în urma interpretării materialului dialectal: fenomenul cel mai predominant în graiul vorbitorilor cu privire la vocalism o reprezintă ocurența vocalei *é* deschis și accentuat, când în silaba următoare există un alt *e*, iar vocala deschisă *e* corespunde

unui *é* din limba literară. Am remarcat folosirea acestui fenomen la toți subiecții vorbitori, indiferent de categoria de vârstă din fac parte. Același lucru îl observăm și în cazul vocalei anterioare *e* care se velarizează la *ă* când este precedată de fricativele dentale *s, z*, de fricativele prepalatale *ș, j*, de africata dentală *ț*, de lichida vibrantă *r*. Tot ca urmare a durificării consoanelor *s, z, ș, j, ț, r* pe care le precedă și vocala anterioară *i* se velarizează și întâlnim forme utilizate de către toți participanții la ancheta dialectală. Am remarcat la subiecții vorbitori că pronunțarea dominantă este exprimarea regională, chiar dacă aceștia cunosc și varianta literară a lexemelor. O altă particularitate o reprezintă ocurența vocalei *ó* care ilustrează monoftongarea diftongului *oă*, dar pregnant este și diftongul *eă* final accentuat care se monoftonghează la *é*, fenomene conservate de către toți subiecții vorbitori. Se înregistrează frecvent închiderea vocalei *e* neaccentuată, fie în poziție finală, fie în poziție medială la *i* sau *j*, dar identificăm și prezența diftongul *iă*, care evoluează la *ie* prin analogie, dar și printr-o asimilare vocalică în contact, aflat fie în poziție medială de cuvânt, fie în poziție finală. În cazul acestui fenomen, în răspunsurile consemnate în chestionar identificăm și forme literare similare oferite pentru lexeme, dar predominantă rămâne pronunțarea regională. De notat, este și prezența diftongului *eă* care atestă pierderea elementului palatal când este urmat de consoanele *s, z, ș, j, ț, r* și se monoftonghează la *á* cu evoluția *eă > *ăă > a* observând că acest fenomen nu mai este atît de răspândit în graiul localnicilor și apare adesea la subiecții vorbitori aflați la vîrsta senectuții. De asemenea, este păstrat elementul vocalic asilabic *i*, dar apar și cîteva lexeme care prezintă dispariția acestuia la formele de plural care sunt precedate de consoanele dure *ș, ț*. Analizând lexemele care ilustrează consonantismul putem observa că pregnant este fenomenul transformării africatelor *č-ğ* la fricativele *ș-z* și al palatalizării dentalelor *t, d, n* și parțial *l, r* în stadii diferite, urmate de vocalele anterioare *e* și *i* și de diftongul *eă*, în graiul tuturor subiecților vorbitori. În general, în ancheta desfășurată, toți subiecții valorifică fenomenul palatalizării labiodentalelor *f* și *v* în stadiile *ș-z*, dar sunt consemnate și persoane în graiul cărora este frecventă utilizarea formelor nealterate. De asemenea, fenomenele care erau considerate specifice graiului ardelenesc de nord-est precum palatalizarea bilabialelor *p, b, m* prin fonetismele *p(č), b(ğ), m(n')* în stadii diferite, transformarea oclusivelor palatale *k', g'* în africatele prepalatale *č, ğ* sunt întâlnite sporadic în corpusul de texte dialectale și în chestionar.

Cel de al II-lea subcapitol este reprezentat de nivelul lexical care surprinde în vorbirea subiecților intervievați o bogăție sinonimică aparte datorată păstrării unor termeni vechi de

origine latină și a particularităților semantice dobândite prin intermediul influențelor maghiare, germane, slave. Remarcăm în graiul subiecților vorbitori folosirea unor cuvinte specifice zonei, create prin analogii cu alte lexeme, dar și cuvinte cu etimologie necunoscută. Se individualizează în vorbirea subiecților adulți și vârstnici, care de obicei se prezintă mai conservatori în utilizarea termenilor regionali, o serie de arhaisme locale care devin mai impunătoare în fața corespondentului sinonimic din limba literară: *móccoș* pentru *murdar*, *șfěbălě* pentru *chibrituri*. Având în vedere factorul istoric și social, care au stat la baza dezvoltării localităților și a îmbogățirii lexicului observăm gradul în care diferitele influențe pătrund sau se fixează în graiul localnicilor de pe Valea Bârgăului. Astfel, cuvintele de origine latină și slavă definesc termeni care vizează corpul omenesc, termeni care prezintă nume a gradelor de rudenie sau de meserii, termeni care prezintă nume de ființe, termeni care prezintă trăsături fizice și sulfetești, termeni care desemnează natura etc. Remarcăm că în urma conviețuirii și implicit a contactului cultural cu slavii recunoaștem pătrunderea în graiul zonei supuse studiului îndeosebi elemente care definesc lexicul domeniului agricol, iar cei mai impunători termeni care individualizează corpul omenesc, gradele de rudenie și alimentele de bază sunt definiți în clar de termenii moșteniți din limba latină care evidențiază prin caracterul predominant latin, ce reprezintă esența lexicului limbii române. Consemnăm prezența unor cuvinte de origine maghiară și germană care au pătruns fie pe cale directă, fie prin conviețuirea populației românești cu cea maghiară/cu cea săsească, care definesc termeni care vizează trăsături fizice sau morale, părți ale locuințelor, obiecte vestimentare, unelte utilizate în gospodărie etc. Aceste elemente se întâlnesc adesea în rândul adulților și generației vârstnicilor, care prin introspecție prezintă contexte lexicale utilizate „de demult”, care îi individualizează în fața informatorilor tineri, dar care uzual preferă forma apropiată de norma limbii literare. După cum putem observa pentru a oferi o imagine asupra caracteristicilor lexicului din zona Bârgăului am avut în vedere relația dintre limbaj și cunoașterea obiectivă a realității, întrucât conform opiniei lui Eugen Coșeriu „limbajul se află într-o relație indisolubilă cu munca, pe trei coordonate fundamentale locuința, îmbrăcămintea și hrana”¹, iar elementele ce conturează limbajul este determinat de raportul om-mediu. În urma analizării textelor dialectale care pun în evidență aceste trei coordonate remarcăm că termenii de origine maghiară și germană prezintă o frecvență semnificată în vorbirea localnicilor de la Valea

¹ E., Coșeriu, *Lingvistica integrală* (interviu realizat de Nicolae Saramandu), București, 1996, p. 100.

Bârgăului, dar punând în balanță cu termenii comuni din lexicul dacoromânei, aceste influențe nu sunt atât de pregnante.

Capitolul al IV-lea, *Descrierea aspectelor sociolingvistice ale graiului din zona Văii Bârgăului, județul Bistrița-Năsăud*, prezintă distincția limbă vorbită-limbă scrisă, variantele pronunțării literare cu atenția îndreptată asupra constantelor care au în vedere parametrii sociolingvistici ai participanților în procesul de comunicare: originea etnică, sex, vîrstă, statut socio-cultural, dar și variația lingvistică care în cadrul unei anchete dialectale urmărește înregistrarea competenței idiomatice, cât și competența expresivă, capacitatea de adecvare a subiectului în diferite circumstanțe. Aspectele sociolingvistice ale cercetării sunt reprezentate de selecția subiecților vorbitori după dimensiunea diatopică (prin stabilirea unor arii de interes a subiecților vorbitori), dimensiunea distractică (cu variabilele clasa socială, studii medii, studii superioare), dimensiunea diagenerațională (cu variabilele vîrstă, sex) și dimensiunea diafazică (conversații tematice). Prin intermediul acestor variabile se va individualiza variația limbajului unui subiect vorbitor în concordanță statutul său sub influența unor factori diferiți. Variațiile lingvistice ale graiului din zona Văii Bârgăului pot fi surprinse datorită unor caracteristici particulare ale subiectului vorbitor: profesie, statut social, educație, dar și în funcție de situația de comunicare, se pun în evidență anumite particularități care evidențiază diferențele lingvistice între subiecții vorbitori. Pe Valea Bârgăului se conturează două centre de interes pentru informatori, cu potențial de a fi definite centre inovatoare sociolingvistice: comuna Livezile cu localitățile: Cușma și Dorolea și comuna Prundu Bârgăului pentru informatorii din localitățile: Rusu Bârgăului, Josenii Bârgăului, Strâmba, Mijlocenii Bârgăului, Bistrița Bârgăului, Colibița, Tiha Bârgăului, Tureac, Mureșenii Bârgăului Piatra Fântânele, Ciosa și Iliuța Bozghii. Observăm că subiecții vorbitori ai ariei I prezintă o tendință spre utilizarea formelor literare, norma limbii literare fiind mult mai impunătoare, însă rămâne surprinzătoare frecvența termenilor specifici graiului moldovenesc, deoarece aceste localități sunt poziționate la o distanță mare de limita cu județul Suceava și foarte apropiate de orașul Bistrița. Punem acest fapt pe seama formării acestor localități, întrucât la baza formării acestora stau oameni care au venit din mai multe părți ale țării, fie pentru un trai mai bun, fie au fost detașați în scopul serviciului și care și-au întemeiat familii, iar în pofida faptului că locuiesc în aceste sate din tinerețe, specificul local, propriul idiom al graiului cu care s-au născut le individualizează discursul. În contrast cu răspunsurile oferite de informatorii ariei I, subiecții vorbitori ai ariei II se prezintă mult mai conservatori ai formelor

regionale, întrucât le utilizează în viața de zi cu zi. În privința generației tinerilor putem afirma că limbajul acestora este influențat în raport cu starea pe care o deprind, întrucât acești subiecți cunosc și folosesc ambele variante atât norma lingvistică, cât și formele regionale. Subiecții de 14-17 ani se simt stânjeniți, având tendința de a se corecta imediat, amuzându-se, dacă folosesc un cuvânt regional, încercând să se încadreze în cerințele educaționale. Putem afirma că toți subiecții de vârsta școlară încadrați în această categorie, 14-17 ani, indiferent de localitatea din care fac parte, oferă răspunsuri care sunt definite de influența normei lingvistice. În cazul subiecților vorbitori de 18-19 ani, care sunt mai maturi, conștientizează că graiul local le creează o anumită identitate socială, și nu asociază folosirea formelor regionale cu lipsa de cultură. Acești subiecți chiar dacă se află la vârsta adolescenței și-au dezvoltat competența de comunicare astfel încât să își adapteze limbajul în funcție de situația de comunicare. Acest fapt considerăm că are la bază influența propriei familii, în cadrul căreia predominantă este influența normei lingvistice și nu a formelor regionale. Categoria cuprinsă între 35-60 de ani este reprezentată de subiecții adulți care nu mai prezintă rețineri în privința anchetatorului și își adaptează discursul situației de comunicare. Această categorie de subiecți tinde spre conservarea formelor regionale și arhaice, datorită legăturii apropiate cu generația vârstnicilor. Limbajul subiecților vârstnici este caracterizat de particularități regionale și doar atunci când simt că există posibilitatea de a nu fi înțeleși de către interlocutor oferă o variantă standard, mai apropiată de cea literară. Observăm că subiecții cu vârste între 47-60 de ani sunt mult mai conservatori în privința formelor regionale decât subiecții adulți cu vârste între 35-45 de ani, care preferă mai mult folosirea unor variante standard sau literare. De asemenea, subiecții vorbitori originari din localitățile situate în zona de amonte a Văii Bârgăului sunt mult mai conservatori în privința graiului local decât subiecții vorbitori ai localităților situate în apropierea orașului Bistrița chiar dacă sunt încadrați între 47-60 de ani, în pofida faptului că sunt mai apropiați de vârsta subiecților vârstnici.

În funcție de contextul comunicării observăm că subiecții intervievați tind să ofere o variantă controlată, nu întotdeauna literară atunci când răspund întrebărilor chestionarului și o variantă familiară atunci când răspund conversațiilor tematice sau libere, limbajul acestora fiind cuprins de o spontaneitate aparte ce pune în prim plan individualizarea propriilor registre lingvistice caracterizate de libertatea de exprimare a acestora.

În urma studierii variantelor lingvistice ale subiecților vorbitori putem distinge trei varietăți care individualizează vorbirea localnicilor de pe Valea Bârgăului. Astfel, subiecților încadrați în clasa de jos le corespunde graiul local, prin utilizarea particularităților stridente ale variantelor regionale și care sunt cele mai reprezentative pentru studiul nostru, subiecților încadrați în clasa de mijloc le corespunde un limbaj popular, iar subiecților încadrați în clasa superioară le corespunde un limbaj standard, uneori literar, dar încărcat cu coloratura regională.

Ultima parte conține materialul dialectal cules de pe teren care cuprinde conversațiile tematice și chestionarul aplicat subiecților vorbitori intervievați.

CONCLUZII

Ca perspectivă științifică caracterul interdisciplinar al lucrării poate sta la baza altor studii de specialitate, întrucât urmărește nivelul particularităților lingvistice întâlnite în cadrul comunității studiate. Astfel, putem afirma că zona Văii Bârgăului se individualizează prin particularități lingvistice proprii, prezentând atât conservarea arhaismelor fonetice, cât și deschiderea spre norma lingvistică, prin adaptarea discursului informatorilor la situația de comunicare și a utilizării variantelor literare. Localnicii acestei zone au conștiința specificității propriului grai, pe care îl observă ca fiind diferit de graiul locuitorilor de pe Valea Someșului, a graiul celor de pe câmpie, poziționați în partea de vest de Năsăud, observă îndeosebi diferențe față de locuitorii graiurilor învecinate: față de graiul moldovenesc, cel maramureșean. În încercarea de a defini normele limbii din perspectiva dialectologiei și a sociolingvisticii, cu toate că observăm diferențele de grai care individualizează un subiect vorbitor de altul, diferențele de grai care apar particularizate de la un strat social la altul, de la o localitate la alta, localnicii acestei zone au în mod conștient sentimentul că aparțin unei singure comunități lingvistice.

Pe parcursul cercetării am urmărit raportul inovație-conservatorism, întrucât la nivelul limbii nu există doar o variantă standard, uniformă sau doar varietate lingvistică, ci acestea două coexistă în limbajul subiecților intervievați de pe Valea Bârgăului.

Graiul din zona Văii Bârgăului prezintă, fără îndoială, numeroase particularități care îl individualizează, și rămâne impregnat în memoria cercetătorilor nu prin inovațiile lingvistice, ci prin caracterul conservator care suprinde o frecvență mare în utilizarea fonetismelor arhaice.

Prin lucrarea de față s-a încercat demonstrarea apartenenței particularităților graiului din zona Văii Bârgăului la graiul ardelenesc de nord-est, în contextul stabilirii acestuia unui statut independent față de celelalte subdialecte care aparțin dialectului dacoromân, printr-o analiză dialectală și sociolingvistică bazată pe argumente și pe exemple concrete care conțin adevărate mostre de grai.

BIBLIOGRAFIE

Atlase:

ALR – *Atlasul Lingvistic Român*, de Sextil Pușcariu (coord.), Emil Petrovici, Sever Pop, publicat de Muzeul Limbii române din Cluj, sub înaltul patronaj la M.S. Regelui Carol II, 1957.

PETROVICI, Emil, *Atlasul Lingvistic Român II*, partea a II-a, vol. I, 1940.

PETROVICI, Emil, *Atlasul Lingvistic Român, serie nouă*, vol. I 1956; vol. II 1956; vol. III 1961; vol. IV 1965; vol. V 1966.

POP, Sever, *Atlasul Lingvistic Român*, partea I, vol I, 1938.

POP, Sever, *Atlasul Lingvistic Român*, partea I, vol II, 1942.

RUSU, Grigore, Bidian, Viorel, Loșonți, Dumitru, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” Cluj- Napoca, *Atlasul Lingvistic Român pe regiuni, Transilvania. Date despre localități și informatori*, vol. Anexă, Editura Academiei Române, București, 1992.

RUSU, Grigore, Bidian, Viorel, Loșonți, Dumitru, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” Cluj- Napoca, *Atlasul Lingvistic Român pe regiuni, Transilvania*, vol. I, Editura Academiei Române, București, 1992.

RUSU, Grigore, Bidian, Viorel, Loșonți, Dumitru, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” Cluj- Napoca, *Atlasul Lingvistic Român pe regiuni, Transilvania*, vol. II, Editura Academiei Române: Clusium, București, Cluj-Napoca, 1997.

RUSU, Grigore, Bidian, Viorel, Loșonți, Dumitru, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” Cluj- Napoca, *Atlasul Lingvistic Român pe regiuni, Transilvania*, vol. III, Editura Academiei Române, București, 2003.

RUSU, Grigore, Bidian, Viorel, Loșonți, Dumitru, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” Cluj- Napoca, *Atlasul Lingvistic Român pe regiuni, Transilvania*, vol. IV, Editura Academiei Române, București, 2006.

Cărți și monografii:

- BÎRLEANU, Ion-Horia, *Graiurile din Valea Șomuzului Mare. II. Fonetica*, Editura Sedcom Libris, Iași, 2000.
- BOTOȘINEANU, Luminița, *Graiul de pe valea superioară a Someșului Mare*, Editura Alfa, Iași, 2007 (cu prefață de Gavril Istrate).
- CALOTĂ, Ion, *Contribuții la fonetica și dialectologia limbii române*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1986.
- CARAGIU-MARIOȚEANU, Matilda, *Compendiu de dialectologie română (nord- și sud-dunăreană)*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1975.
- CAZACU, Boris, *Un aspect al cercetării interdisciplinare: Sociolingvistica*, în FD, vol. VIII, 1973.
- CAZACU, B., *Studii de dialectologie română*, Editura Științifică, București, 1966, p. 47.
- CIOLAC, Marina, *Questions de sociolinguistique*, Editura Universității din București, București, 2006.
- COȘERIU, Eugeniu, *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică. Trei studii*, Editura Știința, Chișinău, 1994.
- COȘERIU, Eugeniu, *Lingvistica integrală* (interviu realizat de Nicolae Saramandu), București, 1996.
- COTEANU, Ion, *Elemente de dialectologie a limbii române*, Editura Științifică, București, 1961.
- DUMISTRĂCEL, Stelian, *Influența limbii literare asupra graiurilor dacoromâne*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.
- DUMISTRĂCEL, Stelian, Hreapcă, Doina, Bîrleanu, Ion, Horia, *Ancheta dialectală ca formă de comunicare*, Editura Academiei Române, Iași, 1997.

- FRĂȚILĂ, Vasile, *Probleme de dialectologie română*, Editura Astra Despărțământul „Timotei Cipariu”, Blaj, 2010.
- FRÂNCU, Constantin, *Curente, școli, direcții și tendințe în lingvistica modernă*, Editura Demiurg Plus, Iași, 2016.
- GAFTON, Alexandru, *Hipercorectitudinea. Reacții la palatalizarea labialelor și la velarizare*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2019.
- GHEȚIE, Ion, *Introducere în studiul limbii române literare*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
- GHEȚIE, Ion, *Introducere în dialectologia istorică românească*, Editura Academiei Române, București, 1994.
- GRAUR, Al., *Studii de lingvistică generală*, Varianta nouă, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1960.
- GRAUR, Al., *Etimologii românești*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1963.
- GUIA, Sorin, *Dialectologie română. Studii și corpus de texte*, Editura Vasiliana '98, Iași, 2014.
- GUȚU, ROMALO, Valeria, *Corectitudine și greșeală. Limba română de azi*, Editura Humanitas, București, 2008.
- HRISTEA, Theodor, *Probleme de etimologie*, Editura Științifică, București, 1968.
- IVĂNESCU, G., *Istoria limbii române*, Editura Junimea, Iași, 1980.
- MACREA, D., *Probleme de fonetică*, Editura Științifică, București, 1953.
- PETROVICI, Emil, *Studii de dialectologie și toponimie*, Editura Academiei Române, București, 1970.
- PETROVICI, Emil, *Unele probleme de dialectologie și geografie lingvistică*, în „Limba română”, nr.1, Editura Academiei Republicii Populare Română, București, 1954.
- PUȘCARIU, Sextil, *Limba română*, vol. I, *Privire generală*, Editura Minerva, București, 1976 (Prefață de G. Istrate. Note, bibliografie de Ilie Dan).

- PUȘCARIU, Sextil, *Limba română*, vol. II, *Rostirea*, Editura Academiei Române, București, 1994 (Ediție îngrijită de Magdalena Vulpe. Studiu introductiv de Andrei Avram).
- RUSU, Valeriu, *Introducere în studiul graiurilor românești*, Editura Științifică, București, 1977.
- RUSU, Valeriu, (coord.), *Tratat de dialectologie românească*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1984.
- RUXĂNDIOIU-IONESCU, Liliana, *Probleme de dialectologie română*, Editura Centrul de multiplicare al Universității din București, 1973.
- RUXĂNDIOIU-IONESCU, Liliana, Chițoran, Dumitru, *Sociolingvistică. Orientări actuale*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.
- SALA, Marius, *Contribuții la fonetica istorică a limbii române*, Editura Academiei RSR, București, 1970.
- Strategia comunelor*, Valea Bârgăului, Județul Bistrița-Năsăud.
- TODORAN, Romulus, *Contribuții de dialectologie română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
- TURCULEȚ, Adrian, *Graiul din zona Câmpulungului Moldovenesc. Fonetica*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2002a.
- TURCULEȚ, Adrian, *Dialectologie română*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2002b.
- TURCULEȚ, Adrian, *Introducere în fonetica generală și românească*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 1999.
- ȚÂRA, Vasile, *Graiul de pe valea superioară a Șieului (Transilvania)*, rezumatul tezei de doctorat, Timișoara, 1975.
- VASILIU, Em., *Fonologia istorică a dialectelor dacoromâne*, București, 1968.

Articole și reviste de specialitate:

- ARVINTE, Vasile, *Raporturile lingvistice româno-germane*, în *ALIL*, XIX, Iași, 1968, p. 13-27.
- BUTNARU, Andrei, Ionescu, Radu Tudor, *MOROCCO: The Moldavian and Romanian dialectal corpus*, In Proceedings of the 57th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics, Florence, Italy, July. Association for Computational Linguistics, 2019, p. 688–698.
- CAZACU, B., *Procesul de diferențiere în graiul unei comune (Meria, reg. Hunedoara)*, în volumul *Studii de dialectologie română*, București, 1966, p. 120.
- CALOTĂ, Ion, *Diftongii românești – Clasificare. I*, în *Limba română*, XXVI, nr.5, 1977, p. 481-494.
- GAFTON, Alexandru, *Social dynamics and the linguistic norm*, în *Diversité et identité culturelle en Europe*, XI (2), p. 7, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2014, p. 10.
- GAMAN, Mihaela, Ionescu, Radu Tudor, *The unreasonable effectiveness of machine learning in Moldavian versus Romanian dialect identification*, 2020.
- GHEȚIE, I., *Aspecte ale evoluției africatelor ȕ și ȓ la fricative în graiurile moldovenești*, în *SCL*, An. 24, Nr. 6, 1973, p. 707-712.
- GOODWIN, James W., Uwe, Hein, *Artificial intelligence and the study of language*, Journal of Pragmatics, Volume 6, Issues 3–4, 1982, p. 241-280.
- GOTZON, Aurrekoetxea and Perea, Maria-Pilar, *The Dialectal Survey: A Critical Revision of Some Methodological Aspects*, vol. 17, p. 3–11, 2009.
- GUIA, Sorin, *Sociolinguistic aspects in the study of spoken dialectal language*, în *The Proceedings of the International Conference Literature, Discourse and Multicultural Dialogue. Section: Language and Discourse*, 6, p. 347-358, Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureș, 2018, p. 349.
- JESZENSZKY, Péter Steiner, Carina, Leemann, Adrian, *Reduction of Survey Sites in Dialectology: A New Methodology Based on Clustering*. Frontiers in Artificial Intelligence. Volume 4, 2021.

- LLORET, M.-R., Perea, M.-P., *A report on „The Corpus Oral Dialectal del Català Actual (COD)”. Dialectologia et Geolinguistica 10: 59–76, 2002.*
- MACAULAY, Roland and Editor(s): Boberg, Charles, Nerbonne, John, Watt, Dominic, *Dialect Sampling Methods*, in *The Handbook of Dialectology*, Chapter 13, December 2017.
- MCCARTHY, John, *Programs with Common Sense*, Proceedings of the Teddington Conference on the Mechanization of Thought Processes, Her Majesty's Stationery Office, London, p. 1959.
- MCCARTHY, John and Hayes, P.J., *Some Philosophical Problems from the Standpoint of Artificial Intelligence*, D. Michie (ed.), *Machine Intelligence 4*, American Elsevier, New York, NY, p. 1969.
- MCCARTHY, John, *On The Model Theory of Knowledge*, (with Sato, M., Igarashi, S., and Hayashi T.), Proceedings of the Fifth International Joint Conference on Artificial Intelligence, M.I.T., Cambridge, Mass, p. 1977.
- MCSHANE, Marjorie, Nirenburg, Sergei, *Linguistics for the Age of AI*, The MIT Press March 2, 2021.
- OLARIU, Florin Teodor, Olariu, Veronica, *Graiurile poloneze din Poiana Micului și Bulai (Bucovina de Sud) – o perspectivă sociolingvistică de tip comparativ pe baza ALAB*, în *Studia Romanica Posnaniensia 47/3 (2020): 55-78*, Adam Mickiewicz University Press, p. 60.
- PĂTRUȚ, I., *Influența maghiară în limba română*, SCL, 1953, p. 211-217.
- PEREA, M.-P. *Dates dialectals*, Alcover, Antoni M., Palma de Mallorca: Conselleria d'Educació i Cultura. Govern de les Illes Balears, CD-ROM edition- 2007. *Dedialectalization or the Death of a Dialect: The Case of the Catalan Subdialect Spoken in the Costa Brava*. *Dialectologia et Geolinguistica 15: p. 77–89, 2005.*
- PETROVICI, Emil, *Simbioza româno-slavă în Transilvania*, în „Transilvania”, 73, nr. 2-3, 1942, p. 149-156.

RUS, Maria Cornelia, *Methodological aspects used to realize a dialectal survey in Bârgău area, Bistrița-Năsăud*; Edited by The Alpha Institute for Multicultural Studies
Published by Arhipeag XXI Press, Tîrgu Mureș/The Proceedings of the International
Conference Communication, Context, Interdisciplinarity; Volume no 6; p. 253-259 - 7
p. 2020.

RUS, Maria Cornelia, *Classic and modern in dialectal survey: case examples from Bargau Valley, Bistrita-Nasaud County*, Edited by The Alpha Institute for Multicultural
Studies Published by Arhipeag XXI Press, Tîrgu Mureș/The Proceedings of the
International Conference Literature, Discourse and Multicultural Dialogue; Volume no
9; p. 201-206 – 6 pag., 2021.

RUS, Maria Cornelia, *Sociolinguistic aspects in the region of Bârgăului Valley, Bistrița-Năsăud County*; Published by *Arhipeag XXI Press*, Tîrgu Mureș/Journal of Romanian
Literary Studies; Nr. 24; p. 1387-1393 – 7 pag.; 2021.

RUS, Maria Cornelia, *SOCIOLINGUISTICS – CURRENT ASPECTS IN THE IDIOM OF BARGAU VALLEY, BISTRITA-NASAUD COUNTY*, Edited by: The Alpha
Institute for Multicultural Studies Moldovei Street, 8 540522, Tîrgu Mureș, România,
Published by: *Arhipelag XXI Press*, Tîrgu Mureș, 2022, The Proceedings of the
International Conference Literature, Discourse and Multicultural Dialogue, LITERARY
DISCOURSE TODAY. DIALOGUE AND MULTICULTURALISM Section: Language
and Discourse, Volume no 10, 2022, p. 120-125 -5 pag., Editorial information: Iulian
Boldea, Cornel Sigmirean, Dumitru-Mircea Buda (Editors). ISBN: 978-606-8624-
02-0, 2022..

RUS, Maria Cornelia, *Linguistic variations in the idiom of Bargau Valley, Bistrita-Nasaud county – a subjective perspective of the investigator*, Edited by: The Alpha
Institute for Multicultural Studies, Published by: *Arhipelag XXI Press*, Tîrgu-Mureș,
2022/ The Proceedings of the International Conference Communication, Context,
Interdisciplinarity, Language and Discourse, Volume no 7, 2022, p. 94-100- 7 pag., Editorial
information: Means and meanings of communication. Contexts and interdisciplinarity -
7th Edition, ISBN: 978-606-93691-9-7, 2022.

RUSU, Valeriu, *În legătură cu –u în limba română. Originea ariei din sud-estul teritoriului dacoromânesc*, în SCL, 11.2, p. 259-267.

TURCULEȚ, Adrian, *Palatalizarea labialelor f, v la s(i) z(i)*, în *Anuar de Lingvistică și Istorie Literară*, XXXI, A. Lingvistică, Editura Academiei, Iași, 1986-1987, p. 263-278.